

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ 2015

Βασίλης Χειρδάρης

Α. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ¹

ΑΡΘΡΟ 2 ΕΣΔΑ

1. Η έλλειψη αποτελεσματικής και ταχείας δικαστικής έρευνας για τον θάνατο ασθενούς σε μετεγχειρητικό επίπεδο και η ελλειπτικότητα των πραγματογνωμόνων να απαντήσουν ικανοποιητικά στην ύπαρξη αιτιώδους συναφείας μεταξύ του θανάτου του και της μετεγχειρητικής ασθένειάς του, παραβίασαν το δικαίωμα στη ζωή (Απόφαση LopesdeSousaFernandes κατά Πορτογαλίας της 15/12/2015, αρ. προσφ. 56080/13).

2. Η αναποτελεσματική έρευνα των αρχών για ασθενή που απεβίωσε εξ αιτίας αλλεργικής αντίδρασης σε φάρμακο που του χορηγήθηκε, αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή. Υποχρέωση ενημέρωσης και συναίνεσης ασθενούς και συγγενών για χορήγηση φαρμάκου (Απόφαση Altuğ κατά Τουρκίας της 30/06/2015, αρ. προσφ. 32086/07).

3. Ευθανασία. Μη παραβίαση του άρθρου 2 για την απόφαση παύσης της τεχνητής διατροφής και ενυδάτωσης του ασθενούς. Δεν υπήρχε συναίνεση μεταξύ των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης υπέρ της ανάκλησης της τεχνικής υποστήριξης της ζωής. Όσον αφορά τον τερματισμό της ζωής, πρέπει να παρέχεται στα κράτη διακριτική ευχέρεια. Ο ρόλος του Δικαστηρίου συνίσταται στην εξέταση της τήρησης από το κράτος των θετικών υποχρεώσεων του, που απορρέουν από τη Σύμβαση. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι τόσο το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, όσο και η διαδικασία λήψης αποφάσεως, η οποία είχε διεξαχθεί με σχολαστικό τρόπο, υπήρξαν συμβατά με τις απαιτήσεις του άρθρου 2. (Lambert κλπ. κατά Γαλλίας, Απόφαση Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης της 05/06/2015, αρ. προσφ. 46043/14).

4. Η αναποτελεσματική και καθυστερημένη διερεύνηση της θανατηφόρας έκρηξης βόμβας στην Τσετσενία, που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο ενός άνδρα και τον σοβαρό τραυματισμό της συζύγου του, αποτελεί παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Mezhiyeva κατά Ρωσίας της 16/04/2015, αρ. προσφ. 44297/06).

Β. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΑΡΘΡΟ 3 ΕΣΔΑ

¹ Αναλυτικότερη επισκόπηση για τα άρθρα 2, 3 και 5 της ΕΣΔΑ σε ΝοΒ 2016 (τευχ. 3 Μαρτίου – Απριλίου, σελ. 683 επ. με σχόλιο Β. Χειρδάρη)

1. Το χαστούκισμα εκ μέπορ αστυνομικών κατά ατόμων προς εξπίσκοντο ζπό τον έλεγσό τοζρ σζνιστά εξεζτελιστική μετασειπίση και είσε ζπονομεύζει την αξιοππέπειά ηρζρ.Παπαβιάζη ηρζ άπθπορ 3 ηηρ ΔΣΓΑ. (απόυση *Bouyid κατά Βελγίου* ηηρ28/09/2015.Απόυση Τμήματορ Εζειάρ Σύνθεσηρ, απ. πποζθ. 23380/09), (NoB (2016), ήμορ 64, ζελ.138-147, με ζσόλιο Βαζίλη Χειπδάπη)

Η πολύ σημαντική αυτή υπόθεση αφορούσε τον ισχυρισμό δύο αδελφών, ένας εκ των οποίων ήταν ανήλικος την εποχή εκείνη, ότι δύο αστυνομικοί τους χαστούκισαν στο πρόσωπο, ενώ τελούσαν υπό τον έλεγχο τους στο τοπικό αστυνομικό τμήμα στην περιοχή της οικογένειά τους σε συνοικία των Βρυξελλών. Το Δικαστήριο

υπονομεύσει την αξιοπρέπειά τους. Επίσης, παρατήρησε ότι η έρευνα που ακολούθησε δεν ήταν αποτελεσματική, ότι οι ανακριτικές αρχές είχαν αποτύχει να αποδώσουν τη δέουσα προσοχή στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων και ότι η διάρκεια της έρευνας ήταν μη εύλογη. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, ακόμη και στις πιο δύσκολες συνθήκες, η ΕΣΔΑ επιβάλλει την απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του πολίτη. Σε μια δημοκρατική κοινωνία η κακομεταχείριση δεν ήταν ποτέ μια κατάλληλη απάντηση να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αρχές.

Το χαστούκι στο πρόσωπο έχει σημαντικό αντίκτυπο σ'αυτόν που το λαμβάνει, γιατί επηρεάζει το πρόσωπο, δηλ. εκείνο το τμήμα του σώματος του ατόμου που εκφράζει την προσωπικότητά του ανθρώπου, φανερώνει την κοινωνική του ταυτότητα και αποτελεί το κέντρο των αισθήσεών του, όπως η ομιλία, η όραση και η ακοή, τα οποία χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία με τους άλλους. Έτσι εξαιτίας της ιδιαιτερότητας αυτής, ένα χτύπημα στο πρόσωπο ενός ατόμου κατά τη σύλληψή του, ήταν αρκετά σοβαρό ώστε να εγείρει θέμα σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, ιδιαίτερα δε όταν το χαστούκι επιβάλλεται από αστυνομικούς σε άτομα που έχουν υπό τον έλεγχό τους αναδεικνύοντας κατά τον τρόπο αυτό την υπεροχή και την κατωτερότητα που χαρακτηρίζει εξ ορισμού τη σχέση μεταξύ των πρώτων και των τελευταίων σε τέτοιες περιστάσεις.

Το ΕΔΔΑ επισήμανε, ότι η αστυνομία, συγκεκριμένα, πρέπει να μην προκαλεί, να μην σχεδιάζει ή να ανέχεται οποιαδήποτε πράξη βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας υπό οποιοσδήποτε συνθήκες. Επιπλέον, το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ καθιερώνει μια θετική υποχρέωση του κράτους να εκπαιδεύσει τους αστυνομικούς ώστε να εξασφαλίζεται ότι κανένας από τους κρατούμενους να μην υποβάλλεται σε τέτοιου είδους μεταχείριση.

Το Δικαστήριο επισήμανε επί πλέον ότι ο ένας εκ των προσφευγόντων ήταν ανήλικος, 17 ετών. Η κακομεταχείριση ενδέχεται να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο, κυρίως σε ψυχολογικό επίπεδο, σε έναν ανήλικο από ό, τι σε έναν ενήλικα, και ότι είναι ζωτικής σημασίας για τους αστυνομικούς που έρχονται σε επαφή με ανηλικούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ευαισθησία που συνδέεται με το νεαρό της ηλικίας. Η συμπεριφορά της αστυνομίας προς τους ανηλικούς μπορεί να είναι ασυμβίβαστη με τις απαιτήσεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ απλά και μόνο επειδή στρέφεται κατά ανηλίκου. Ως εκ τούτου, οι αστυνομικοί πρέπει να επιδεικνύουν μεγαλύτερη προσοχή και αυτοέλεγχο όταν μεταχειρίζονται ανηλικούς.

Τέλος, το Στρασβούργο απεφάνθη ότι επειδή οι προσφεύγοντες υπέστησαν μόνο ελαφρές σωματικές βλάβες η εν λόγω μεταχείριση δεν ανάγεται στο επίπεδο βασανιστηρίου ή απάνθρωπης μεταχείρισης, αλλά συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση, και για το λόγο αυτό καταδίκασε το Βέλγιο.

2. Κακομεταχείριση δημοσιογράφου από την αστυνομία μετά από παράνομη επιδρομή της σε ένα σε ένα ιδιωτικό πάρτι για τα γενέθλιά του Τσε Γκεβέρα στο Μπακού, κατά τη διάρκεια της σύλληψής του αλλά και κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο αστυνομικό τμήμα **αποτελεί εξευτελιστική μεταχείριση.** Παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και έλλειψη αποτελεσματικής έρευνας), του άρθρου 5 § 1 (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια) και του άρθρου 11 (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση Emin Huseynov κατά Αζερμπαϊτζάν της 07/05/2015, αρ. προσφ. 59135/09).**

3. Η κακομεταχείριση κατά τη διάρκεια σύλληψης που πραγματοποιήθηκε σε ένα σταθμό από τους υπαλλήλους ασφαλείας των σιδηροδρομικών γραμμών και της αστυνομίας, σε συνδυασμό με τη μη παροχή ικανοποιητικών και πειστικών εξηγήσεων από τις γαλλικές αρχές για την κακομεταχείριση αυτή, απετέλεσε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. **(Απόφαση Ghedir κατά Γαλλίας της 16.07.2015, αρ. προσφ. 20579/12).**

4. Οι συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις από τις ΗΠΑ σχετικά με τις συνθήκες κράτησης αρκούσαν για να επιτρέψουν την έκδοσή του ύποπτου για τρομοκρατική δράση, ώστε να δικαστεί στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη. **(Απόφαση Aswat κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 16.04.2015 αρ. προσφ. 17299/12).**

5. Ο έντονος, συνεχής ξυλοδαρμός και χρήση κλομπ σε ζεύγος κρατουμένων κατά τη διάρκεια αστυνομικής προανάκρισης συνιστούν βασανιστήρια. Στην ίδια έννοια επίσης εντάσσονται απειλές κατά της συζύγου για βιασμό της κόρης από αστυνομικούς σε περίπτωση μη ομολογίας. Παραβίαση του άρθρου 3 (βασανιστήρια - έρευνα) και του άρθρου 6 § 1 (πρόσβαση στη δικαιοσύνη) **.(Απόφαση Nalbandyan κατά Αρμενίας της 31/03/2015, αριθμ. προσφ. 9935/06, 23339/06).**

Το ζεύγος επίσημα συνελήφθη στις 9 Ιουλίου 2004 και κατηγορήθηκαν για τη δολοφονία, στις 12 Ιουλίου 2004. Στις 14 Ιουλίου 2004 η σύζυγος μεταφέρθηκε από το αστυνομικό τμήμα σε ένα κέντρο κράτησης, όπου υποβλήθηκε σε ιατρική εξέταση και διαπιστώθηκε ότι είχε μελανιασμένα και πρησμένα πόδια. Η κόρη τους μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο από το θείο της, στις 16 Ιουλίου 2004 και βρέθηκε ότι είχε διάσειση και μώλωπες στο κεφάλι, στη πλάτη και στο αριστερό χέρι.

Τον Φεβρουάριο του 2005 οι Bagrat και Narine NALBANDYAN κρίθηκαν ένοχοι για τη δολοφονία και καταδικάστηκαν σε φυλάκιση 9 και 14 ετών, αντίστοιχα. Η καταδίκη τους του 2005. Η σύζυγος άσκησε αναίρεση επί νομικών ζητημάτων, που απορρίφθηκε από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο τον Αύγουστο του 2005. Ο δικηγόρος τους κατέθεσε επίσης αίτηση αναιρέσεως περιοριζόμενη σε νομικά ζητήματα, εξ ονόματος του συζύγου, η οποία απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι ο δικηγόρος δεν μπορούσε πλέον να τον εκπροσωπεί,

καθώς το ζευγάρι φέρεται να τον είχε απαλλάξει από τις υπηρεσίες του κατά τη διάρκεια μιας ακροαματικής διαδικασίας που πραγματοποιήθηκε την 1η Ιουλίου 2005. Η κόρη τους αθώωθηκε.

Κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας εναντίον του ζεύγους NALBANDYAN, αυτοί αρνούντο συνέχεια την ενοχή τους και δήλωναν ότι είχαν μόνο ομολογήσει κάτω από πίεση. Επίσης, διαμαρτυρήθηκαν για την ατμόσφαιρα του συνεχούς εκφοβισμού στην αίθουσα του δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένων των απειλών, της λεκτικής και σωματικής κακοποίησης που απευθύνονται τόσο στους προσφεύγοντες και όσο και στους δικηγόρους τους εκ μέρους των συγγενών και των φίλων του θύματος της δολοφονίας. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε τελικά τους ισχυρισμούς για κακομεταχείριση, κρίνοντας ότι ήταν αβάσιμοι αφού δεν υπήρχαν αρχεία σχετικά με την κακομεταχείριση, και δεν εξέτασε την καταγγελία τους για τον εκφοβισμό κατά τη διάρκεια της δίκης. Οι προσφεύγοντες υπέβαλαν επίσης επανειλημμένες εκκλήσεις στις δικωτικές αρχές, ώστε οι διαμαρτυρίες τους για κακομεταχείριση να διερευνηθούν, να διωχθούν οι υπαίτιοι και να τιμωρηθούν. Τον Αύγουστο του 2004, οι ανακριτικές αρχές αποφάσισαν να μην ασκήσουν ποινική δίωξη, καθώς έκριναν τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων αναξιόπιστους.

Επικαλούμενοι το άρθρο 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι υπέστησαν κακομεταχείριση από την αστυνομία, τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 2004 και ότι η επακόλουθη έρευνα από τις αρχές σχετικά με τους ισχυρισμούς τους, ήταν αναποτελεσματική. Περαιτέρω στηριζόμενοι στο άρθρο 6 § 1 και 3 (γ) (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη / δικαίωμα νομικής συνδρομής / δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο) ισχυρίστηκαν επίσης, ότι η ατμόσφαιρα συνεχούς αταξίας στην αίθουσα του δικαστηρίου κατά τη διάρκεια των ακροάσεων στην υπόθεσή τους είχε παρακωλύσει τους δικηγόρους τους από την σωστή εκτέλεση των καθηκόντων τους. Τέλος, στηριζόμενος στο άρθρο 6 § 1 (δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο), ο σύζυγος διαμαρτυρήθηκε για την άρνηση του Αρείου Πάγου να εξετάσει επί της ουσίας την αίτηση αναίρεσης του δικηγόρου του εξαιτίας καθαρά τυπικών λόγων.

Το Στρασβούργο ανέφερε ότι την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων επί των οποίων θα βασιστεί η απόφαση για το κατά πόσον υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3, το Δικαστήριο γενικά εφαρμόζει τον κανόνα της απόδειξης «πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας». Στην περίπτωση που ένα άτομο έχει τεθεί υπό κράτηση από την αστυνομία και στην είσοδό του στο αστυνομικό τμήμα βρίσκεται σε καλή κατάσταση υγείας και στη συνέχεια εξερχόμενο του αστυνομικού τμήματος βρίσκεται τραυματισμένο, το κράτος υποχρεούται να παρέχει μια εύλογη εξήγηση για το πώς προκλήθηκε ο εν λόγω τραυματισμός. Διαφορετικά, τεκμαίρεται ότι το βασανιστήριο ή η κακομεταχείριση έγινε σε βάρος του προσφεύγοντα από την αστυνομία και ως εκ τούτου υπάρχει παραβίαση στο πλαίσιο του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Στην προκειμένη περίπτωση καταδίκασε την ερμηνεία των τουρκικών δικαστηρίων για παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (αλλά και του άρθρου 6 § 1 - πρόσβαση στη δικαιοσύνη).

6. Η κακομεταχείριση που υπέστη ο προσφεύγων από την αστυνομία σε συνδυασμό με το ότι το ιταλικό ποινικό δίκαιο είναι ανεπαρκές και δεν αποτελεί αποτελεσματικό αποτρεπτικό μέσο για την αστυνομική βία, συνιστούν παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Cestaro κατά Ιταλίας της 07/04/2015 αρ. προσφ. 6884/11).

7. Οι απάνθρωπες συνθήκες προφυλάκισης του πρώην υπουργού Εσωτερικών της Ουκρανίας και η τοποθέτησή του σε μεταλλικό κλουβί σε 80 συνεδριάσεις δικαστηρίου, αποτελούν εξευτελιστική μεταχείριση. (Απόφαση Lutsenko κατά Ουκρανίας της 11/06/2015 αρ. προσφ. 29334/11)

8. Η κράτηση ατόμου που πάσχει από χρόνια αυτοάνοσο νόσημα, η αδυναμία του να λάβει επαρκή ιατρική περίθαλψη κατά την κράτησή του που του επιβλήθηκε, καθώς και η έλλειψη αποτελεσματικού ενδίκου μέσου για να διαμαρτυρηθεί ο προσφεύγων για τις ελλείψεις στην παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη στο ψυχιατρικό νοσοκομείο της φυλακής, συνιστούν παράβαση των άρθρων 3, 5 και 13. (Απόφαση Λαυρεντιάδης κατά Ελλάδας της 22/09/2015 αρ. προσφ. 29896/13).

9. Η αποτυχία της αστυνομίας να προστατεύσει τους συμμετέχοντες σε πορεία κατά της ομοφοβίας από τις βίαιες επιθέσεις των αντί-διαδηλωτών συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) και παράβαση του άρθρου 11 (ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Identoba κλπ. κατά Γεωργίας της 12/05/2015, αρ. προσφ. 73235/12).

10. Η ανεπάρκεια της θεραπείας φυλακισμένου με σοβαρή αναπηρία σε συνδυασμό με τις συνθήκες κράτησης αποτελεί εξευτελιστική μεταχείριση. Παραβίαση του άρθρου 3. (Απόφαση Helhal κατά Γαλλίας της 19/02/2015 αρ. προσφ. 10401/12).

11. Η έλλειψη δυνατότητας επανεξέτασης της ποινής της ισόβιας κάθειρξης που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, αποτελεί απάνθρωπη μεταχείριση και παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Kaytan κατά Τουρκίας της 15/09/2015).

12. Η ισόβια κάθειρξη είναι επιδεικτική επανεξέτασης από το βρετανικό δίκαιο και ως εκ τούτου συμβατή με την ΕΣΔΑ. Δεν υπάρχει ως εκ τούτου παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) της Σύμβασης. (Απόφαση Hutchinson κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 03/02/2015 αρ. προσφ. 57592/08).

13. Η έλλειψη χώρου για έναν κρατούμενο στην Κροατία αντισταθμίστηκε με την πρόσβαση σε αθλητικές εγκαταστάσεις και επαρκή χρόνο έξω από το κελί. Στην περίπτωση του Muršić κατά Κροατίας, το Δικαστήριο έκρινε κατά πλειοψηφία (με έξι ψήφους έναντι μιας) ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) της Σύμβασης. (Απόφαση Muršić κατά Κροατίας της 12/03/2015, αρ. προσφ. 7334/13).

14. Η ανάγκη διατήρησης της στρατιωτικής πειθαρχίας δεν δικαιολογεί τη δημόσια ταπείνωση στρατιώτη. Το καψόνι της γυμνής εμφάνισης του προσφεύγοντα ενώπιον των άλλων στρατιωτών αποτελεί εξευτελιστική μεταχείριση. Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3. (Απόφαση Lyalyakin κατά Ρωσίας της 12/03/2015 αρ. προσφ. 31305/09).

15. Οι ανεπαρκείς φυσικές συνθήκες και εγκαταστάσεις υγιεινής για τα οροθετικά άτομα στο Νοσοκομείο των Φυλακών Κορυδαλλού συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση. Παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (απόφαση Martzaklis και λοιποί κατά Ελλάδας της 09/07/2015, αρ. προσφ. 20378/13).

16. Η αποζημίωση των θυμάτων δεν αποτελεί επαρκή επανόρθωση χωρίς συνακόλουθη αποτελεσματική έρευνα για τα βασανιστήρια που υπέστη ο προσφεύγων

σε αστυνομικό τμήμα. Παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) της Σύμβασης. **Απόφαση Razzakon κατά Ρωσίας** της 05/02/2015 αρ. προσφ. 31305/09

17. Οι απαράδεκτες συνθήκες κράτησης πρώην Δημάρχου σε Ρουμανικές φυλακές συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση. Η δε δημοσίευση στα ΜΜΕ προσωπικών πληροφοριών από το φάκελο της ποινικής υπόθεσης του παραβίασε το δικαίωμα του κατηγορουμένου για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) και του άρθρου 8 (δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της οικείας και της αλληλογραφίας) της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση Apostu κατά Ρουμανίας** της 03/02/2015 αρ. προσφ. 22765/12).

18. Η υπερβολική χρήση βίας από φρουρούς της φυλακής, σε δύο κρατούμενους κατά τη διάρκεια έρευνας στο κελί τους, συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) της ΕΣΔΑ εξαιτίας της κακομεταχείρισης την οποία οι προσφεύγοντες είχαν υποστεί κατά τη διάρκεια έρευνας στο κελί τους. Στην αυτή παραβίαση εντάσσεται αναποτελεσματικότητα της επακόλουθης έρευνας σχετικά με τις καταγγελίες τους για κακομεταχείριση καθώς και η μη ικανοποιητική αποζημίωση που έλαβαν. **(Απόφαση Milić και Nikezić κατά Μαυροβούνιου** της 28/04/2015, αρ. προσφ. 54999/10 και 10609/11).

19. Η απέλαση από τη Ρωσία προς τη Συρία θα παραβίαζε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι η αναγκαστική επιστροφή των προσφευγόντων στη Συρία θα οδηγούσε σε παραβίαση του άρθρου 2 (δικαίωμα στη ζωή) και / ή του άρθρου 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση LM κ.α. κατά της Ρωσίας** της 15/10/2015 αρ. προσφ. 40081/14, 40088/14, 40127/14)

Η υπόθεση αφορούσε την επικείμενη απέλαση 3 ανδρών από τη Ρωσία στη Συρία και την κράτησή τους εν αναμονή της απέλασης στη Ρωσία. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που το Δικαστήριο ασχολήθηκε με απόφαση του ζητήματος των απελάσεων στη Συρία υπό τη σημερινή κατάσταση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, ενόψει των διεθνών εκθέσεων σχετικά με την κρίση στη Συρία και τις πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με ατομική κατάσταση τους, οι προσφεύγοντες είχαν υποβάλει έναν βάσιμο ισχυρισμό ότι η επιστροφή τους στη Συρία θα τους εξέθετε σε πραγματικό κίνδυνο για τη ζωή τους και την προσωπική ασφάλεια τους. Έχοντας υπόψη τη διαπίστωσή του ότι η κράτηση των προσφευγόντων, μετά την τελευταία απόφαση των ρωσικών δικαστηρίων, η οποία επιβεβαίωνε τη διαταγή απέλασης τους τον Μάιο του 2014, ήταν και παραβίαση του άρθρου 5, το Δικαστήριο έκρινε, κατ'εφαρμογή του άρθρου 46, ότι η Ρωσία έπρεπε να εξασφαλίσει την άμεση απελευθέρωση των δύο από τους προσφεύγοντες οι οποίοι είχαν παραμείνει υπό κράτηση.

20. Η απέλαση υπόπτου στην Κίνα θα τον εξέθετε σε κίνδυνο να αντιμετωπίσει την ποινή του θανάτου, κατά παράβαση της Σύμβασης. Η αναγκαστική επέλαση του προσφεύγοντος προς την Κίνα θα οδηγούσε σε παραβίαση του Άρθρου 2 (δικαίωμα στη ζωή) και του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση A.L. (X.W.) κατά Ρωσίας** της 29/10/2015, αρ. προσφ. 44095/14).

21. Η χρησιμοποίηση νέου φαρμάκου σε ασθενή για πειραματικούς λόγους χωρίς την συγκατάθεσή του αποτελεί εξευτελιστική μεταχείριση. Παραβίαση του άρθρου της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση Bataliny κατά Ρωσίας** της 23/07/2015, αρ. προσφ. 10060/07).

Γ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΑΡΘΡΟ 5 ΕΣΔΑ

1. Η κράτηση δικηγόρου, που υπερασπιζόταν τον πελάτη του, από την αστυνομία είναι αδικαιολόγητη. Η τοποθέτηση του προσφεύγοντα, ο οποίος παρέστη στο αστυνομικό τμήμα, με την επαγγελματική του ιδιότητα, υπό αστυνομική επιτήρηση και η υποβολή του σε πλήρη σωματική έρευνα και σε αιματολογική εξέταση αλκοόλ, χωρίς καμία ένδειξη ότι ο τελευταίος είχε διαπράξει αδίκημα ξεπέρασε τις εγγυήσεις ασφαλείας και εξέφρασε προθέσεις που ήταν άσχετες με το στόχο της αστυνομικής κράτησης. Παραβίαση του άρθρου 5 § 1 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση *Francois κατά Γαλλίας* της 23/04/2015 αρ. προσφ. 26690/11).

2. Εγκλεισμός σε ψυχιατρικό νοσοκομείο χωρίς συγκατάθεση και η ανεπάρκεια του αυτεπαγγέλτως διορισμένου δικηγόρου συνιστούν παραβίαση του άρθρου 5 § 1 (ε) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση *M.S. κατά Κροατίας* (αρ. 2) της 19/02/2015, αρ. προσφ. 75450/12).

Δ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ²

ΑΡΘΡΟ 6 ΕΣΔΑ

1. Έλλειψη αιτιολογίας. Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εξετάζεται συνολικά και λαμβάνονται υπόψιν όλα τα στάδια της ποινικής υπόθεσης. Η έλλειψη αιτιολογίας στη πρωτοβάθμια καταδικαστική απόφαση δεν παραβιάζει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη αφού το ανώτερο Δικαστήριο κάλυψε την έλλειψη αυτή με την δική του αιτιολογία. (Απόφαση *Lhermitte κατά Βελγίου* της 26/05/2015, αρ. προσφ. 34238/09).

2. Δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης και δίκαιη δίκη. Η παράλειψη από την αστυνομία ενημέρωσης της κατηγορούμενης για το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, δεν θίγει το δικαίωμα της δίκαιης δίκης στο σύνολό της, αφού αυτή δεν καταδικάστηκε αποκλειστικά με βάση τις ομολογίες της στην αστυνομική προανάκριση. (Απόφαση *Schmid-Laffer κατά Ελβετίας* της 16/06/2015 αρ. προσφ. 41269/08).

3. Η δυσφήμιση από τα ΜΜΕ δεν προδικάζει την έκβαση της δίκης εναντίον υπόπτου για σύσταση τρομοκρατικής οργάνωσης. Ο εθνικός δικαστής έδωσε επαρκείς οδηγίες στους ενόρκους για αμερόληπτη κρίση και είχε διαπιστώσει την ύπαρξη σημαντικής χρονικής απόστασης από τότε που είχαν ασχοληθεί τα ΜΜΕ με τον χρόνο διεξαγωγής της δίκης. Δεν διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση *Abdulla Ali κατά Ηνωμένου Βασιλείου* της 30/06/2015 αρ. προσφ. 30971/12).

² Αναλυτικότερη επισκόπηση για τα άρθρα 6 και 8 της ΕΣΔΑ σε ΝοB 2016 (τεύχ. 4, Μαΐου 2016, με σχόλιο Β. Χειρδάρη). Στην παρούσα επισκόπηση θα προστεθεί σύντομα και αυτή που αφορά την ποινική νομολογία του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

4. Τεκμήριο αθωότητας. Η δήλωση εκπροσώπου Τύπου του Εφετείου της Ρουμανίας σχετικά με την ενοχή ενός ατόμου πριν εκδοθεί δικαστική απόφαση αποτελεί παραβίαση του άρθρου 6 § 2 (τεκμήριο αθωότητας) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Neagoe κατά Ρουμανίας της 21/07/2015_αρ. προσφ. 23319/08).

Η υπόθεση αφορούσε μια δήλωση του εκπροσώπου του Εφετείου, πριν αυτό συνεδριάσει, προτρέποντας το κοινό να θεωρήσει τον προσφεύγοντα ως ένοχο - μεταξύ άλλων – και για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Στη συνέχεια το Εφετείο έκρινε ένοχο τον κατηγορούμενο, που προσέφυγε στο Στρασβούργο για παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητάς του. Το ΕΔΔΑ έκρινε ειδικότερα ότι ο εκπρόσωπος του δικαστηρίου είχε ανακοινώσει την προσωπική του άποψη για την ενοχή του κ. Neagoe στο κοινό πριν εκδώσει την απόφασή του το Εφετείο. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η μεταγενέστερη καταδίκη του δεν επηρέαζε το δικαίωμα στο τεκμήριο αθωότητας, *το οποίο έπρεπε να τηρηθεί πριν από την έκδοση της οποιαδήποτε δικαστικής απόφασης.*

5. Τεκμήριο αθωότητας και Διοικητικά πρόστιμα. Τα πρόστιμα, όταν αλλάζουν την κατάσταση του προσφεύγοντος ισοδυναμούν με ποινές ποινικών δικαστηρίων. Εφόσον επιβάλλονται πρόστιμα από τις διοικητικές διαδικασίες και ποινές φυλάκισης από τα ποινικά δικαστήρια *επιβάλλονται δύο ποινές για τα ίδια πραγματικά γεγονότα ουσιαστικά από δύο διαφορετικές διαδικασίες (διοικητικές – ποινικές).* Επίσης τα διοικητικά πρόστιμα που επικυρώνονται ή επιβάλλονται από τα διοικητικά δικαστήρια, παρά τις αθωωτικές αποφάσεις σε ποινικές διαδικασίες *παραβιάζουν το τεκμήριο της αθωότητας.* (Απόφαση Καπετάνιος και άλλοι κατά Ελλάδας της 30/04/2015 αρ. προσφ. 3453/12, 42941/12, 9028/13), (NoB (2015), τόμος 63, σελ 828-849, με σχόλιο Ε.Σαλαμούρα).

Παραβιάσεις των άρθρων 6 § 2 (τεκμήριο αθωότητας) της ΕΣΔΑ και 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (δικαίωμα του ατόμου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται δύο φορές) σε σχέση με τις τρεις προσφυγές, καθώς και παραβίαση των άρθρων 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρόνου) και 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) όσον αφορά την προσφυγή του κ Καπετάνιου.

Η υπόθεση αφορούσε την επιβολή διοικητικών προστίμων σε άτομα που κατηγορούνται για λαθρεμπόριο και που είχαν αθωωθεί για το ποινικό αδίκημα. Το Δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι το γεγονός ότι επιβλήθηκαν στους τρεις προσφεύγοντες διοικητικά πρόστιμα, ακόμη και αν είχαν αθωωθεί από τα ποινικά δικαστήρια για την ίδια παράβαση σε σχέση με το ίδιο σύνολο πραγματικών περιστατικών, ήταν αντίθετο τόσο προς το δικαίωμα του τεκμηρίου της αθωότητας όσο και του δικαιώματος του ατόμου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές (*ne bis in idem*).

6. Το διοικητικό πρόστιμο ισοδυναμεί με ποινή ποινικού δικαστηρίου. Δωρεάν νομική συνδρομή. (Απόφαση Mikhaylova κατά Ρωσίας της 19/11/2015, αρ. προσφ. 46998/08).

Το διοικητικό πρόστιμο όταν έχει τιμωρητικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα ακόμα και όταν είναι μικρό ισοδυναμεί με ποινική κύρωση και ο υποχρεούμενος στη πληρωμή του έχει το δικαίωμα, όπως και ο κατηγορούμενος στα ποινικά δικαστήρια, να τύχει αποτελεσματικής υπερασπίσεως από δικηγόρο. Η ρωσική νομοθεσία όφειλε να παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή σε διαδικασία εναντίον μιας συνταξιούχου για συμμετοχή σε

μια πορεία. Παραβιάσεις του άρθρου 6 § 1 και 3 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη / δικαίωμα σε δωρεάν νομική συνδρομή) της ΕΣΔΑ.

7. Το τεκμήριο της αθωότητας ισχύει και κατά την επανάληψη της διαδικασίας. Χρονική επέκταση του τεκμηρίου αθωότητας. Η συνέχιση της ύπαρξης της καταδικαστικής απόφασης στο ποινικό μητρώο παρά την έναρξη της επανάληψης διαδικασίας συνιστά παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας. (Απόφαση Dicle και Sadak κατά Τουρκίας της 16/06/2015, αρ. προσφ.48621/07).

Η αναφορά του δικαστηρίου, που εκδίκασε πρωτόδικα την επανάληψη της διαδικασίας, στους κατηγορούμενους ως «καταδικασμένα πρόσωπα» παρότι δεν είχε εκδοθεί ακόμα αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση στην επανάληψη της διαδικασίας παραβίασε το τεκμήριο της αθωότητάς τους. Επίσης το ίδιο τεκμήριο παραβιάστηκε με την ύπαρξη στο ποινικό μητρώο των προσφευγόντων της αρχικής ποινής που επιβλήθηκε από τις διαδικασίες που διετάχθη η επανάληψή τους.

8. Το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος για αποτελεσματική δικαστική συνδρομή σε ποινικές διαδικασίες. Υφίσταται υποχρέωση νομικής συνδρομής στον ύποπτο ή κατηγορούμενο και κατά την διαδικασία της αστυνομικής προανάκρισης. Παραβίαση του άρθρου 6 § 3 (γ) (δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1 (δικαίωμα σε μια δίκαιη δίκη) της ΕΣΔΑ λόγω της μη παροχής νομικής συνδρομής κατά τη διάρκεια αστυνομικής προανάκρισης, καθώς και για έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ του προσφεύγοντος και του δικηγόρου του πριν από την εμφάνισή του ενώπιον του ανακριτή. (Απόφαση AT κατά Λουξεμβούργου της 09/04/2015 αρ. προσφ. 30460/13).

9. Απουσία διορισμένου συνηγόρου. Ο Άρειος Πάγος απέτυχε να διασφαλίσει πρακτικά και αποτελεσματικά το σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης. Παραβίαση του άρθρου 6 § 1 και 3 (γ) (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη / να παρίσταται μετά δικηγόρου) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Βαμβακάς κατά Ελλάδας (αρ. 2) της 09/04/2015 αρ. προσφ. 2870/11).

Η υπόθεση Βαμβακάς κατά Ελλάδας αφορούσε τη μη δικαιολογημένη απουσία του αυτεπαγγέλτως διορισθέντος συνηγόρου του προσφεύγοντος από την επ' ακροατηρίου συζήτηση στην αναιρετική διαδικασία ενώπιον του ποινικού τμήματος του Αρείου Πάγου. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Ανώτατο Ακυρωτικό είχε αποτύχει να εξασφαλίσει πρακτικά και αποτελεσματικά το σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του προσφεύγοντος. Καθώς το ανώτατο Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με την πρόδηλη απουσία του αυτεπαγγέλτως διορισθέντος δικηγόρου, όφειλε να είχε αναβάλει τη διαδικασία για να αποσαφηνίσει την κατάσταση αντί να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως ανυποστήρικτη, δεδομένου ότι η απορριπτική απόφαση ήταν αμετάκλητη και δεν υπήρχε άλλο ένδικο μέσο στη διάθεση του ανααιρεσείοντος.

10. Η χρήση ανώνυμων μαρτυρικών αποδείξεων χωρίς τη λήψη μέτρων για την αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων που προκαλούνται στην υπεράσπιση από την έλλειψη άμεσης αντιπαράθεσης με τον μάρτυρα, παραβιάζουν το άρθρο 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 3 (δ) (δικαίωμα εξέτασης μαρτύρων από τον κατηγορούμενο) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Balta and Demir κατά Τουρκίας της 23-06-2105 αρ. προσφ. 48628/12).

Η υπόθεση αφορούσε καταδίκη των προσφευγόντων για ίδρυση εγκληματικής οργάνωσης, βάσει των δηλώσεων ενός ανώνυμου μάρτυρα, τις οποίες οι προσφεύγοντες δεν ήταν σε θέση να αμφισβητήσουν σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας. Το

Δικαστήριο παρατήρησε ότι οι προσφεύγοντες και οι δικηγόροι τους δεν είχαν τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας να αντικρούσουν την ανώνυμη μαρτυρία και να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία του. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν εφαρμόσει τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται από την τουρκική νομοθεσία, σε περιπτώσεις που αφορούν τη χρήση ανώνυμων μαρτυρικών καταθέσεων, προκειμένου να αντισταθμιστεί το μειονέκτημα για την υπεράσπιση που προκύπτει από την έλλειψη άμεσης αντιπαράθεσης με τον μάρτυρα. Επανέλαβε ότι κάθε μέτρο που περιορίζει τα δικαιώματα της υπεράσπισης έπρεπε να είναι απολύτως αναγκαίο. Αν τυχόν μέτρα λιγότερο περιοριστικά είναι επαρκή, τότε θα πρέπει πάντοτε να εφαρμόζονται τα μέτρα αυτά.

11. Η αδυναμία του κατηγορούμενου να εξετάσει βασικούς μάρτυρες σε οποιαδήποτε στάδιο της διαδικασίας καθιστά όλη τη δίκη μη δίκαιη. Παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3 (δ) (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και δικαίωμα του προσώπου που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα να εξετάσει τους μάρτυρες κατηγορίας) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση *Schatschaschwili κατά Γερμανίας της 15/12/2015*, αρ. προσφ. 9154/10)

Η υπόθεση αφορούσε την καταγγελία του προσφεύγοντος που είχε καταδικαστεί για διακεκριμένη ληστεία και εκβιασμό, που υποστήριζε ότι η δίκη του είχε διεξαχθεί μη δίκαια, καθώς ούτε ο ίδιος ούτε ο δικηγόρος του είχαν την ευκαιρία σε οποιαδήποτε στάδιο της διαδικασίας να εξετάσουν άμεσα τους μάρτυρες ενός από τα εγκλήματα τα οποία φέρεται ότι διέπραξε. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, ενόψει της σημασίας των δηλώσεων των μοναδικών αυτοπτών μαρτύρων σε ένα από τα αδικήματα, στα οποία καταδικάστηκε ο προσφεύγων, τα αντισταθμιστικά μέτρα που λήφθηκαν από το δικαστήριο αποδείχθηκαν ανεπαρκή για να επιτρέψουν μια δίκαιη και ορθή αξιολόγηση της αξιοπιστίας των μη ερευνηθέντων αποδεικτικών στοιχείων. Ειδικότερα, αν και σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο οι αρχές δίωξης θα μπορούσαν να του διορίσουν δικηγόρο κατά το στάδιο των ερευνών και ότι ο δικηγόρος θα είχε το δικαίωμα να παρίσταται κατά την ακρόαση των μαρτύρων ενώπιον του, αυτές οι εγγυήσεις δεν έτυχαν χρήσης.

12. Μετά την ερήμην καταδίκη του για εγκλήματα πολέμου, ο κατηγορούμενος θα έπρεπε να έχει μια πραγματική δυνατότητα επανεκδίκασης της υπόθεσής του. Παραβίαση του άρθρου 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη). (Απόφαση *Sanader κατά Κροατίας της 12/02/2015*, αρ. προσφ. 66408/12).

Το Στρασβούργο έκρινε ότι το καθήκον να εγγυηθεί το δικαίωμα της παρουσίας του κατηγορουμένου στην αίθουσα του δικαστηρίου - είτε κατά την αρχική διαδικασία ή σε μια επανάληψη της δίκης –κατατάσσεται ως μία από τις βασικές απαιτήσεις του άρθρου 6. Κατά συνέπεια, η άρνηση να διεξαχθεί εκ νέου η δίκη, στην οποία δικάστηκε ερήμην, χωρίς καμία ένδειξη ότι ο κατηγορούμενος έχει παραιτηθεί από το δικαίωμά του να είναι παρών κατά τη διάρκεια της δίκης, κρίθηκε ότι είναι μια κατάφωρη άρνηση της δικαιοσύνης καθιστώντας τη διαδικασία προδήλως αντίθετη με τις διατάξεις του άρθρου 6 ή τις αρχές που περιέχονται σ' αυτό.

13. Οι Κροατικές αρχές απέτυχαν να ερευνήσουν άμεσα τις κατηγορίες για σεξουαλική κακοποίηση παιδιού από τον πατέρα ή να ακούσουν την πλευρά του παιδιού τόσο στο πλαίσιο της ποινικής δίκης όσο και στη δίκη για την επιμέλεια. Παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση *M και M κατά Κροατίας της 03-09-2015*, αρ. προσφ. 10161/13)

14. Η μη πληροφόρηση του δικαιώματος στην επιλογή δικηγόρου προσέβαλε τα δικαιώματα της υπεράσπισης και της αμεροληψίας της διαδικασίας στο σύνολό της. Παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) και 3 (γ) (δικαίωμα επιλογής συνηγόρου) της ΕΣΔΑ.(Απόφαση Dvorski κατά Κροατίας της 20.10.15, αρ.προσφ. 25703/11).

Η υπόθεση αφορούσε την άρνηση της αστυνομίας να επιτρέψει στον δικηγόρο που είχε διορισθεί από τους γονείς του προσφεύγοντος να τον εκπροσωπήσει, κατά την ανάκρισή του ως υπόπτου ανθρωποκτονίας, ένοπλης ληστείας και εμπρησμού σε αστυνομικό τμήμα. Ο προσφεύγων ομολόγησε τα αδικήματα μετά την ανάθεση της υπεράσπισής του σε συνήγορο που του πρότεινε η αστυνομία, ο οποίος (συνήγορος) ήταν πρώην διοικητής του αστυνομικού τμήματος. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η αστυνομία δεν είχε ενημερώσει τον προσφεύγοντα ούτε για τη ύπαρξη του δικηγόρου που προσέλαβε η οικογένεια του, ούτε για την παρουσία του τελευταίου δικηγόρου στο αστυνομικό τμήμα της Rijeka, όπου εκρατείτο. Κατά τη διάρκεια της προανάκρισης ο προσφεύγων ομολόγησε τα αδικήματα για τα οποία κατηγορείτο, και η ομολογία του έγινε δεκτή ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη του. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν αντιμετωπίσει σωστά το ζήτημα αυτό, και συγκεκριμένα παρέλειψαν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν μια δίκαιη δίκη.

Ε. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΑΡΘΡΟ 8 ΕΣΔΑ

1. Η αποτυχία των σωφρονιστικών αρχών να εξασφαλίσουν στο κρατούμενο ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας της ιδιωτικής του ζωής κατά τη χρήση της τουαλέτας στο κελί του, την οποία έπρεπε να επισκέπτεται παρουσία άλλων κρατουμένων, ανήλθε σε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του. Παραβίαση του άρθρου 8.(Απόφαση Szafranski κατά Πολωνίας της 15/12/2015,αρ. προσφ. 17249/12)

Η απόφαση, ασχολήθηκε με το θέμα της διασφάλισης της ιδιωτικής ζωής των κρατουμένων κατά τη χρήση των εγκαταστάσεων υγιεινής, που βρίσκεται στο κελί τους.

Ο προσφεύγων, ένας φυλακισμένος, κατήγγειλε ότι οι τουαλέτες στα διάφορα κελιά όπου κρατήθηκε κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του ήταν τοποθετημένες με τρόπο, ο οποίος τον υπέβαλε σε ταπεινωτική μεταχείριση και ανήλθε σε παραβίαση της ιδιωτικής του ζωής, κατά παράβαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης. Έγινε αποδεκτό στις εγχώριες διαδικασίες και σε αυτές της Σύμβασης ότι η τουαλέτα σε αυτά τα κελιά βρισκόταν στη γωνία του κελιού κοντά στην είσοδο και χωριζόταν από το υπόλοιπο κελί από ένα 1,2 μέτρο ύψους τοιχίο. Δεν υπήρχε πόρτα στην τουαλέτα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης των προσφευγόντων. Σημείωσε ότι είχε διαπιστωθεί η έλλειψη της ιδιωτικής ζωής όσον αφορά τη χρήση των εγκαταστάσεων τουαλέτας σε ένα κελί κρατουμένων, το οποίο είχε δώσει αφορμή για τη θεμελίωση παραβίασης του άρθρου 3, αλλά αυτές οι διαπιστώσεις θα έπρεπε να εξεταστούν υπό το φως της παρουσίας και άλλων επιβαρυντικών παραγόντων όπως η έλλειψη θέρμανσης, φυσικού φωτός, εξαερισμού ή ο περιορισμένος χώρος των κελιών. Δεν υπήρχαν τέτοιου είδους παράγοντες στην περίπτωση των προσφευγόντων.

Το ΕΔΔΑ εξέτασε στη συνέχεια την καταγγελία σύμφωνα με το άρθρο 8.

Η απόφαση είναι αξιοσημείωτη για το γεγονός ότι το Δικαστήριο διαπίστωσε για πρώτη φορά ότι είχε υπάρξει παραβίαση του άρθρου 8, παρά την απουσία περαιτέρω επιβαρυντικών παραγόντων που περιγράφονται παραπάνω. Κατά το ΕΔΔΑ, η αποτυχία και μόνο των σωφρονιστικών αρχών να εξασφαλίσουν στον προσφεύγοντα ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας της ιδιωτικής ζωής κατά τη χρήση της τουαλέτας στο κελί του παρουσία άλλων κρατούμενων ανήλθε σε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του.

2. Τηλεοπτική εκπομπή που δείχνει μη-θολή εικόνα ενός ατόμου που λήφθηκε χρησιμοποιώντας μια κρυφή κάμερα συνεπάγεται παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του. Παράβαση του άρθρου 8 (δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής ζωής) της ΕΣΔΑ. **(Απόφαση Υπόθεση Bremner κατά Τουρκίας της 13/10/2015, αρ. προσφ. 37428/06).**

Η υπόθεση αφορούσε την μετάδοση ενός τηλεοπτικού ντοκιμαντέρ στο οποίο ο προσφεύγων παρουσιάστηκε να προωθεί τις ευαγγελικές χριστιανικές πεποιθήσεις του. Η εκπομπή τον περιέγραφε ως «ξενόφερτοπραματευτή της θρησκείας» που ασχολείται με μυστικές δραστηριότητες στην Τουρκία. Το Δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι η μετάδοση της εικόνας του προσφεύγοντος χωρίς θόλωμα δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συμβάλλει σε οποιοδήποτε διάλογο γενικού ενδιαφέροντος για την κοινωνία, ανεξάρτητα από το βαθμό του δημοσίου ενδιαφέροντος που εσωκλείει ο θρησκευτικός προσηλυτισμός.

3. Τα τραπεζικά έγγραφα περιλαμβάνονται στα προσωπικά δεδομένα και προστατεύονται στα πλαίσια του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Τα e-mails προστατεύονται στα πλαίσια του δικαιώματος σεβασμού της αλληλογραφίας του ιδίου άρθρου. Ο θιγόμενος από την παραβίαση των προσωπικών δεδομένων του πρέπει να έχει την δικονομική δυνατότητα να προσβάλει τις πράξεις που του παραβιάζουν τα δεδομένα του. Η μη αποτελεσματική προστασία του αποτελεί παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. (Απόφαση MN και λοιποί κατά Σαν Μαρίνο της 07/07/2015, αρ. προσφ. 28005/12).

Η υπόθεση αφορούσε την έρευνα και την κατάσχεση των εγγράφων που σχετίζονται με τις τραπεζικές και πιστωτικές σχέσεις. Οι προσφεύγοντες, 4 Ιταλοί, παραπονέθηκαν κυρίως για απόφαση των δικαστικών αρχών του Σαν Μαρίνο, η οποία διέταξε την κατάσχεση των τραπεζικών εγγράφων, που τους αφορούσαν. Η απόφαση λήφθηκε μετά από αίτημα δίωξης των ιταλικών αρχών στο πλαίσιο μιας εν εξελίξει ποινικής έρευνας, που δεν αφορούσε τις προσφεύγουσες, για ξέπλυμα χρήματος στην Ιταλία. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι τα τραπεζικά έγγραφα ανέρχονται σε προσωπικά δεδομένα ενός ατόμου, ανεξάρτητα από το αν περιείχαν ευαίσθητες πληροφορίες ή όχι, και ανεξάρτητα από το ποιος ήταν ο ιδιοκτήτης του μέσου από το οποίο εκμαιεύθηκε η πληροφορία. Οι πληροφορίες αυτές ως εκ τούτου προστατεύονται σύμφωνα με το άρθρο 8 της έννοιας της «ιδιωτικής ζωής». Επιπλέον, το δικαίωμα σεβασμού της αλληλογραφίας σύμφωνα με το άρθρο 8, εκτείνεται και στην κατάσχεση των επιστολών και των e-mails.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε έλλειψη δικονομικών εγγυήσεων σύμφωνα με το δίκαιο του Σαν Μαρίνο, στο μέτρο που οι προσφεύγοντες δεν ήταν σε θέση να προσβάλουν την απόφαση έρευνας και κατάσχεσης σε βάρος του, μετά την εκτέλεσή της. Δεδομένου ότι αυτοί δεν ήταν κατηγορούμενοι, δεν νομιμοποιούνταν να προσβάλλουν την κατάσχεση, την αντιγραφή και την επακόλουθη αποθήκευση των πληροφοριών που προέρχονται από

τραπεζικούς λογαριασμούς, επιταγές, καταθέσεις και e-mails. Έτσι είχαν ένα σημαντικό μειονέκτημα σε σύγκριση με τον κατηγορούμενο στη δίκη ή τον κάτοχο του τραπεζικού ή του πιστωτικού λογαριασμού, οι οποίοι είχαν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν απόφαση της έρευνας και της κατάσχεσης.

4. Η ανεπαρκής αιτιολογία των δικαστηρίων για τις κατά παραγγελία τηλεφωνικές παρακολουθήσεις υπόπτων διακίνησης ναρκωτικών παραβιάζει το άρθρο 8 (δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας) της ΕΣΔΑ. (Απόφαση Dragojenić κατά Κροατίας της 15/01/2015 αρ.προσφ. 68955/11).

Η υπόθεση κατά κύριο λόγο αφορούσε την μυστική παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων ενός υπόπτου. Το Δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι η κροατική νομοθεσία, όπως ερμηνεύεται από τα εθνικά δικαστήρια, δεν διέπεται από εύλογη σαφήνεια ως προς τη διακριτική ευχέρεια των αρχών για την παραγγελία μέτρων παρακολούθησης και στην πράξη, όπως στην περίπτωση του προσφεύγοντος, δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις κατά της εν δυνάμει κατάχρησης.